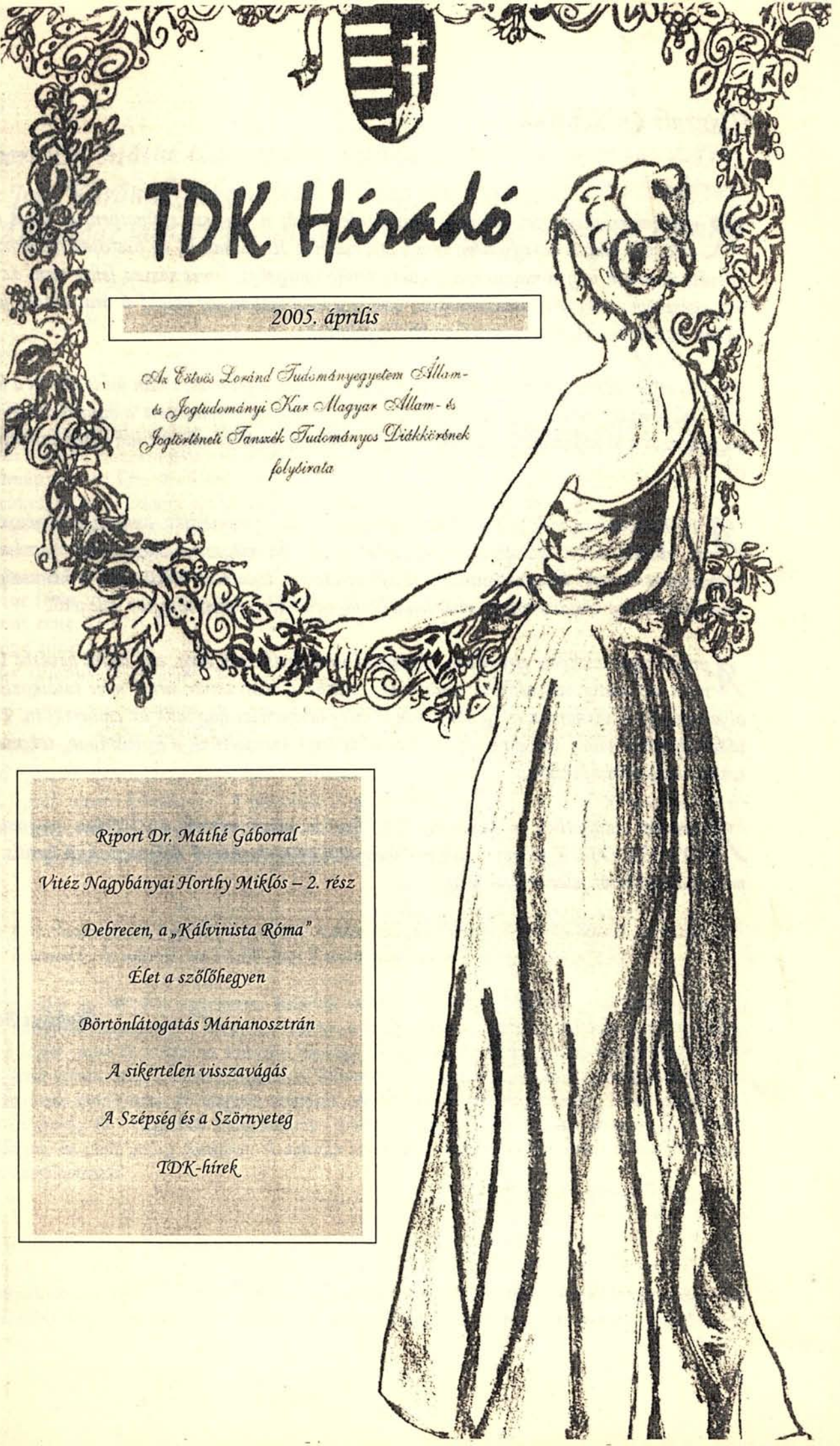

TDK Híradó

2005. április

*Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam-
és Jogtudományi Kar Magyar Állam- és
Jogtörténelmi Tanszék Tudományos Dítkörének
folyóirata*

Riport Dr. Máthé Gáborral

Vitéz Nagybányai Horthy Miklós – 2. rész

Debrecen, a „Kálvinista Róma”

Élet a szőlőhegyen

Börtönlátogatás Márianosztrán

A sikertelen visszavágás

A Szépség és a Szörnyeteg

TDK-hírek

Tisztelt Olvasóink!

Remélem mindenkinek sikerült kipihennie magát a tavaszi szünetben, és újult erővel veti bele magát az egyetemi és a TDK életébe! Ha lassan is, de biztosan ledogozzuk a húsvéti ünnepek idején magunkra szedett sonkatömegeket, ismét vissza lehet térni az egyetem egészséges étkezési beosztásához, ami a gyakorlatban az este 5-6 órai ebédet jelenti, nálam legalábbis. Hát nem ez a legjobb fogyókúra?

Viccet félretéve így április elején mindenkire ráfért a pihenés, talán jól is jött ki a húsvét időpontja, mert így pontosan kétszerezte a tavaszi szemesztert a szünet. Szerencsére megérkezett a jó idő is, és így április tájékán a munka mellett még jut idő egyéb programokra is!

A TDK azonban már teljes erőbedobással megkezdte munkáját, aminek eredményét már az elmúlt TDK üléseken láthattatok is, de ha mégsem, akkor most beszámolunk Márianosztrán tett látogatásunkról, és két rendkívül izgalmas ülésünkéről, a házassági és a kereskedelmi jog témaköreiben, eltérően a TDK egyébként büntetőjogias jellegétől.

Aprilisi riportunkban egy olyan oktatóval ismerkedhettek meg, aki talán kevésbé ismert, mint az eddig bemutatott tanáraink, Máthé Gábor tanár úrral nem találkozhatunk olyan gyakran, viszont a ritka alkalmak is mély benyomást hagynak az emberekben. Folytatódik riport és város sorozatunk, és ezúttal is teret szenteltünk a kultúrának, tekintettel a tavasz sokszínű kínálatára.

A tavaszi szünetben a tanszékről többen is részt vettek a Győrben megrendezett XXVII. OTDK-n, amelynek eredményéről és a résztvevő dolgozatokról április folyamán különszámot jelentetünk meg.

Mohácsi Barbara

Riport Dr. Máthé Gáborral, a Károli Gáspár Református Egyetem Jogi Karának dékánjával, a Magyar Jogászegylet elnökével, az Államigazgatási Főiskola és az ELTE Jogi Karának oktatójával

Írta: Beke-Martos Judit és Pafféri Zoltán

Név: Dr. Máthé Gábor

Születési hely, idő: Budapest, 1941

Családi állapot: nős, két gyermeke van

Tanulmányok: ELTE ÁJK 1962-1967

Munkahely: Károli Gáspár Református Egyetem Jogi Karának dékánja

Kedvenc étel: minden jól elkészített, alkalomhoz illő ételt szeret

Kedvenc ital: Villányi Cabernet Sauvignon

Kedvenc színész: Liv Ullmann, Bessenyei Ferenc és Gábor Miklós

Kedvenc film: Volt egyszer egy vadnyugat

Kedvenc zene: Dvorák IX. – Új Világ szimfónia

Kedvenc autó: Lexus RX 300

Gyűjt-e valamit: könyveket

Interjúnk ezúttal nem a tanszéken zajlott, hanem Újpesten kerestük föl a Tanár Urat a Károli Gáspár Református Egyetem Jogi Karán. A felújított épület stílusában igen elüt a lakóteleptől, amely körülveszi. A portánál a magassföldszint 9-be, a dékáni irodába irányítottak minket, ahol helyyel és kávéval kínáltak, és pár perc múlva már a Tanár Úrral beszélgettünk a dékáni szobában frissen és jókedvűen, mint mindig.

Tanár Úr! Ön a Károli Jogi Karán dékán, a Magyar Jogászegylet Elnöke, tanít az Államigazgatási Főiskolán és nálunk, az ELTE Jogi Karán, nem sok ez?

Mindez teher is, öröm is egyszerre. Imádok tanítani. Minden előadás új megmérettetés, új harc a hallgatók figyelméért. Nagy a verseny, a fiatalokat sok minden érdekli, az előadó általában a legkevésbé és mégis az tölt el a legnagyobb örömmel, ha rá tudom venni, hogy félretegye, amit éppen csinál, és rám figyeljen. Szeretem vonzani a tekinteteket. Most éppen nincs szemináriumi csoportom, de nagyon hiányzik. A tanszékvezetés adja magát, ha az ember oktat. A dékánságról - engedjék meg nekem - szeretem azt gondolni, hogy én adok a széknél méltóságot, és nem pedig fordítva. A tanítás azonban a legfontosabb, ezért is lettem annak idején demonstrátor.

Hogyan döntött a jogi pálya mellett?

Azt mondhatnánk, hogy én véletlen lettem jogász. Akkoriban, amint azt a kortársaim is jól tudják, több dolog szerencsés egybeesésére volt szükség ahhoz, hogy az ember szabadon vá-

lasszon szakmát. Érettségi után kitanultam egy szakmát: postaműszerész lettem, és a terézvárosi telefonközpontba kerültem, mint áramkörös műszerész. 1962-ben aztán lehetőségem nyílt jelentkezni az egyetemre és akkor a jogi kart választottam. 1967-ben summa cum laude végeztem. Götz János fővárosi főügyész kiválasztott néhány frissen végzett hallgatót, így szakmai munkámat az ügyészségen kezdtem, majd Kovács Kálmán hozott vissza a karra.

Hogyan került kapcsolatba a jogtörténettel?

1962-ben, amikor bekerültem a jogi karra, akkor indult az első TDK. Havi rendszerességgel üléseztünk, sokan voltunk, tehetséges diákok. Vittek minket a Magyar Országos Levéltárba, foglalkoztak velünk, mi pedig érdeklődtünk, kutattunk. OTDK-ra jártunk, ahol győzni akartunk, jobbak, a legjobbak akartunk lenni. Összejártunk más diákkörökkel, elsősorban az államigazgatási és az alkotmányjogi tanszék diákjaival. A TDK keretében sok oktatóval megismerkedtünk, nagy nevekkel, akik azért jöttek, hogy a legjobb diákokat okíthassák. Akkoriban demonstrátornak kellett lenni. (Nagyon jó pénz is volt, megsúgom!). Demonstrátorként aztán többször előfordult, hogy órát tartottunk, ami nekem már akkor nagyon tetszett, később aztán TDK titkár is voltam. Diplomázás után kikerültem a gyakorlati életbe, ahonnan Kovács Kálmán hozott vissza. Azonban közel egy fél évig nem volt státuszunk, így takarítónőként voltunk felvéve. Ezek után kaptunk akadémiai státuszt és a tanszéken, mint az MTA kutatóhelyén dolgozhattunk. Akkoriban a jogtörténészek köre szűk volt: Csizmadia Andor, Maday Pál, Kovács Kálmán voltak a nagy nevek.

Voltak-e meghatározó egyéniségek az életében?

Degré Alajos volt az, akitől a szakma szeretetét és tiszteletét valamint módszertant tanultam. Ő volt az, aki mindig közvetlen volt a diákjaival, de mégis meg tudta tartani a kellő távolságot. Kérdezni is tőle tanultam, hiszen minden kutatónak kell tudni kérdezni, ez elengedhetetlen.

Nagyon sok időt tölt munkával, családjá hogyan tűri ezt?

Feleséggel 38 éve vagyunk házасok, eddig nem panaszkodott... Gyermekeim felnőttek, mindkettő építészmérnök, egyik sem választotta a jogi pályát. Nekem nagyon fontos volt egész életem során, és talán az exhibicionizmuson túl ezért is szerettem tanítani, hogy fiatalok között voltam, akik segítettek nekem is fiatalnak maradni. Én nagy csapatjátékos vagyok. Demonstrátorként is jól tudtam együttműködni a többiekkel, tanárként is erre törekedtem és törekszem ma is. A jogtörténész nem csak a dolgok kronológiáját kutatja, nem csupán az időrend érdeklí, hanem egy-egy intézmény, jelenség története, elmélete. Az összefüggések megértése, feltárása, magyarázata a legfontosabb és ehhez vitázni kell, meg kell osztani a gondolatainkat a kollégákkal, és eltűrni, hogy ők kritizálják azt, továbbá meg kell tudni védeni a saját álláspontunkat, hiszen azt történelmi tények igazolják.

Marad-e és ha igen, akkor mivel tölti a szabadidejét?

Szeretem, amit csinálok, ez tölti ki az időm nagy részét, és én igyekszem élvezni minden egyes percét. Évente legalább egyszer elmegyek beszélgetni Schweitzer Józsi bácsival, mert ő egy olyan egyéniség, akitől sokat lehet tanulni. Ő mondta, - és ezzel a végtelenségig egyet

érték - hogy a mai emberek életét megkeseríti a bizonyítási kényszer. Minden áron teljesíteni, minden áron bizonyítani. Nincs olyan, hogy „A JÓ”; lehet több jó megoldás is. Én a Károlin szeretném megvalósítani a sokféleséget. Szeretnék olyan közösséget kialakítani, akik összetartanak, akik jól érzik magukat. Nagyon fontos a környezet, a milió, ami az embert körülveszi. Az itteni kis létszámú évfolyamokkal (150 fő), meg lehet teremteni ezt a légkört, és hiszem azt, hogy így jobb teljesítmények születnek majd, mint a görcsös bizonyítási kényszerben, ahol a másikat el kell taposni ahhoz, hogy előre jusson az ember.

Mindezekkel együtt, mit tart a legfontosabbnak az életben?

Talán úgy tudnám megfogalmazni, hogy: „légy jóban önmagaddal”. Ez olyasmit jelent, hogy csináld azt, ami jól esik és mások tolerálnak, de mindeközben ne vedd magad olyan komolyan, hogy önmagad előtt nevetségessé válj!

Nagyon elröpült az idő, indulnunk kell. A Tanár Úrral napokat lehetne jó kedélyűen elbeszélgetni, filozofálni az életről. Mi örülünk, hogy ezúttal ennyi időt tudott ránk szakítani, reméljük lesz folytatása...

Vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója 1918-1932

„Mozgalmas életemnek új fejezete kezdődött.”

Írta: Bathó Gábor

Horthy Miklós családjával 1918 novemberében életének talán legnagyobb csalódása után az egykori békés otthonra vágyva Kenderesre vonult vissza. Ám a forradalmak itt sem múltak el nyom nélkül: az üzleteket bezárták, az állatokat elhajtották. Szinte egyidőben kereste fel Horthyt a Károlyi-ellenkormány megbízottja és Bethlen István futára azzal, hogy vállalja el az új nemzeti hadsereg felállítását és megszervezését, így eleget téve a felhívásnak 1919. június 6-án Szegedre érkezett.

Horthy feladata a Nemzeti Hadsereg megszervezése volt. Az ellenkormány felhívására az ország minden részéből érkeztek tisztek és honvédek. Prónay Pál őrnagy segítségével megszervezték ezt a haderőt, és ennek eredményeképpen 1919. november 16-án Horthy csapatai élén bevonult Budapestre. Budapest polgármestere a Gellért Szálló előtt fogadta és üdvözölte a Nemzeti Hadsereget. Horthy válasza, amely az akkori hangulatot tükrözi, így szólt: „Polgármester Úr! Fogadja meleg szavaiért a magyar nemzeti hadsereg nevében őszinte köszönetemet. Ma, ennek a városnak a küszöbén, nem vagyok abban a lelkiállapotban, hogy szokásos frázisokkal éljek. Igazságérzetem arra kényszerít, hogy kertelés nélkül mondjam ki azt, amit érzek. Amikor még messze voltunk innen, és csak halvány volt a reménységünk, hogy ezt a tévútra vezetett nagyvárost fegyverrel a kezünkben viszontláthassuk, átkoztuk és gyűlöltük, mert a távolból természetesen nem szegény magyar testvéreinket és itt üldözést szenvedő mártírjainkat láttuk, hanem csakis azt a piszkos áradatot, amelybe ez a város aláüllyedt. A magyar

nemzet szerette Budapestet és el is kényeztette mégis az utóbbi időben ez a város lett a vesztes. Most, itt a Duna partján, tetemre hívom a magyar fővárost. Ez a város megtagadta ezeréves történelmét, ez a város porba rántotta a Szent Koronát meg a nemzet színeit és vörös rongyokba öltözött. A nemzet legjobbjait börtönbe vetette, vagy kiűldözte hazájukból. Ezenfelül még mindenünket el is tékozolta. Mégis, minél közeleddünk ide, annál inkább indult olvadásnak a szívünkre rakódott jégréteg, és hajlandóvá váltunk arra, hogy megbocsásunk. Igen, megbocsátunk ennek a bűnbe sodort városnak, ha visszatér a haza szolgálatába, ha szeretni fogja szíve és lelke minden erejével ezt a földet, melyben őseink csontjai porlanak, ha szeretni fogja azt a rögöt, melyet testvéreink arcuk verejtékével művelnek, a Szent Koronát, a kettős keresztet, meg a négy folyót, egyszóval, ha szeretni fogja magyar hazánkat és magyar népünket. Katonáim – miután learatták és begyűjtötték földjeik termését – fegyvert fogtak, hogy az országban a rendet helyreállítsák. Az ő kezük immár készen áll a testvéri kézfogásra, de – ha elkerülhetetlen lenne – felkészült büntető ökölcsapásra is. Adja Isten, hogy erre ne kerüljön sor, és hogy azok, akik bűnösök, vagy annak érzik magukat, jobb meggyőződésre jussanak, és kettőzött erővel vegyenek részt annak a Budapestnek a felépítésében, amelyben majd összes nemzeti erényeinek fényében ragyog. Testvéreinket, akik itt annyit szenvedtek és mindvégig velünk együtt éreztek, szívünkből üdvözöljük.”

Horthy éppúgy feladatának tartotta a vörösteror leküzdését, mint az az ellen önként alakult szabadcsapatok felosz-

latását. Sosem tagadta vagy szépítette azokat az igazságtalanságokat, kegyetlenkedéseket (az ún. fehérterror eseményeit), amelyeket 1919-ben és 1920-ban történtek. Véleménye szerint „csak acélseprű tisztította meg az országot”.

Horthy önkéntelenül is belesodródott a politikába, hiszen 1920-ban a nemzeti hadsereg képviselte az államhatalmat. A Nemzetgyűlés a királyi hatalom gyakorlásának szünetelése idejére kormányzóválasztását rendelte el. Horthy neve egyértelműen felmerült e poszt kérdésében, szóba jött még gróf Apponyi Albert is. 1920. március 1-jén a Nemzetgyűlés 141 szavazatból 131-gyel Horthy Miklóst választotta kormányzóvá. Prohászka Ottokár vezette küldöttség közölte Horthyval a hírt, ám ő azonnal tiltakozott. Miután Rakovszky István, a Nemzetgyűlés elnöke kijelentette, hogy a kormányzó a főkegyúri jog és a nemesség adományozása kivételével mindazok a jogok megilletik, amik a királyt, Horthy elfogadta a megbízatást és letette a Nemzetgyűlés előtt a kormányzói esküt. 1920. június 4-én a Simonyi-Semadam-kormány aláírta a békeszerződést, július 19-én Horthy gróf Teleki Pált nevezte ki miniszterelnöknek. 1921. március 27-én, a húsvéti ebéd közben kapta a kormányzó a hírt, hogy IV. Károly Budapestre érkezett. Teleki Pál, aki később magára vállalta az első királypuccsért a felelősséget és később lemondott, véleményét két szóban foglalta össze: „korai volt”. Horthy a Habsburg-restauráció miatti esetleges megszállásra hivatkozva elutasította Károly király kéréseit, és javasolta visszatérését Svájcba. Ez április 5-én meg is történt, de ugyanezen év október 21-én Károly király ismét Magyarországra utazott, ezúttal felkészültebben. Repülőgéppel érkezett Sopronba, ami azért volt fontos, mert a népszavazás miatt nagy létszámú csendőrség állomásozott a városban. Több csapatot feleskettek a királyra, aki ellenkormányt is kinevezett, majd vonaton indultak Budapest felé. Horthy azt üzent a királynak, hogy a körülmények március óta nem változtak, és kér-

te őt az ország elhagyására, a fővárost védő katonáknak pedig kiadta a parancsot, hogy bármiféle fegyveres támadást, akár fegyveresen is meg kell akadályozni. Károly az első sebesültek láttán visszafordította a vonatát. Az antant rendelkezései alapján a királynak és feleségének Funchalba, Madeira szigetére kellett utaznia. (IV. Károly itt halt meg 1922. április 1-én.).

1921 és 1939 között az ország a béke és a nyugalom állapotába került, ez az állapot nyitott teret a gazdasági és politikai megerősödésnek és a külpolitikai útkeresésnek. 1926-ban az Országgyűlés visszaállította a kétkamarása parlamentet, Horthy megalapította a vitézi rendet a legmagasabb katonai vitézségi érdem kiérdemelt számára, az oktatásügy fejlesztését gróf Klebelsberg Kuno segítségével megvalósították, Jeremiah Smith pénzügyi főbiztos jelentése szerint 1926-ra egyensúlyba jött a költségvetés, 1927-ben megtörtént a koronáról pengőre való átállítás, és ezek mellett a revíziós követelések mindig napirenden maradtak. A döntő politikai fordulat, a követendő politika határozott kimondása 1932-ben, Gömbös Gyula miniszterelnöki kinevezésével következett be.

Városok jogtörténeti szempontból: Debrecen, a „Kálvinista Róma”

Írta: Mohácsi Barbara

Mintegy 750 évvel ezelőtt kezdődött minden, amikor Debrecin / Dübričin néven megalakult ez az akkor még kis falu.

A város neve konkrétan 1216-ben, egy egyházi okiratban volt olvasható először. Debrecen nevét 1235-ben a Várad Regestrum is említette egy peres ügy kapcsán. Az első legfontosabb változást az 1361-es privilégiumlevél jelentette, amely Debrecen a mezővárosok közé emelte, és ezzel együtt megadta a szabad bíró- és esküdtválasztás jogát Debrecennek. Az önálló igazságszolgáltatást biztosító jogoknak kiemelkedő szerepük volt, mert ezek tulajdonképpen a városi autonómia alapját képezték. A mezővárosok további fejlődését jelentette, ha a városi polgárság által közösen gyakorolt egyéb kiváltságok közül egyet-egy elnyerhettek. Debrecen 1405-ben Buda város jogkörével ruházta fel Luxemburgi Zsigmond.

A 15. századra már fontos gazdasági és kereskedelmi kiváltságokkal rendelkezett a város, például 1405-ben vásártartási joggal, 1411-ben vámmentességgel, 1477-ben harmincad mentességgel és áru-megállító joggal, 1460-ban a vámszedés jogával. A kiváltságok teljes lajstromával általában csak a szabad királyi városok rendelkeztek. 1693-ban I. Lipót Debrecen szabad királyi várossá nyilvánította, azonban ez az 1712-15-ös országgyűlésen, az 1715: 108. törvénycikkkel emelkedett jogerőre. A város elég későn lett szabad királyi város, de ez nem vetette gátját a polgári átalakulásnak.

A 19. században Debrecen sorsát is meghatározta az 1848-49-es forradalom és szabadságharc. A nemzeti kormány és az országgyűlés a fővárosból ide menekült, 1849. január 4-től székel a Református Nagytemplomban. 1849. április 14-én szavazták meg a Függetlenségi Nyilatkozatot, amely detronizálta a Habsburg-házat. 1849. június 4-én hagyta el a kormány a várost, a fokozódó orosz előrenyomulás hatására. A helyzetet tovább nehezítette a környéken ekkor dúló kolerajárvány és a katonai erő hiánya a városban. Ennek következtében nem ütközött nehézségekbe egy császár iránti hűségnyilatkozat elfogadtatása a Városi Tanáccsal. A politikai elnyomás kiteljesedése Poroszlay Frigyes polgármesterségének idején, gróf Zichy Ferenc császári és királyi teljhatalmú országos főbiztos közreműködésével valósult meg. 1849 őszén felszámolták az önkormányzatot, és kinevezett hivatalnokokra bízták a város vezetését.

A magyarországi közigazgatás átalakítása során létrehozott öt kerület közül Debrecen a nagyvárad kerületbe tartozott, majd nemsokára a kerület vezetője lett. Szeptember 25-én Uray Bálint került a város élére, aki elintézte, hogy Debrecen ne a megyei, hanem főispáni igazgatás alá kerüljön. Az Udvar ekkor Döry Gábort nevezte ki Uray helyére, elősegítve a gyors hanyatlást. Ennek következtében a város kikerült a főispáni igazgatás alól, és az Észak-Bihari hatóságoknak rendelték alá. Az elnyomott állapotok ellenére nem került sor véres megtorlásokra és tömeges letartóztatásokra. Egyetlen halálos ítélet született csupán (Könyves Tóth Mihály reformá-

tus lelkész ellen), de azt is megváltoztatták húszévi börtönre.

Az ötvenes években a város közigazdasági és művelődési tekintetben nagy lendületet vett és Magyarország egyik legjelentékenyebb központjává vált. A Bach-korszakban Észak-Bihar vármegye székhelye volt. 1876:33. tc. alakította ki Bihar vármegyét, területét az 1877: 1. tc. véglegesítette. Debrecen is csatlakozott a vármegyéhez, majd székhellyé vált.

Aváros másik jelentős történelmi szerepvállalása a II. világháborúban történt. 1944. október közepén a szovjet hadsereg vívta meg győztes páncélos csatáját a környéken. Ennek eredményeképpen Debrecen október 19-én felszabadult a német

megszállás alól. 1944. december 21-én már Debrecenben ült össze a már felszabadult magyar területek képviselőiből az Ideiglenes Nemzetgyűlés, és itt volt az ideiglenes kormány székhelye.

Élet a szőlőhegyen – a hegyközségi szervezet kialakulása a Somlón és a Dunántúlon

Írta: Kiss Bernadett

A szőlő- és bortermelessel kapcsolatos szabályozás hazánkban már a kora középkorban kialakult. Ezek az előírások azonban – bár országosan kötelező elemeik is voltak – területenként más – és más formában jelentek meg. A szőlő művelésével, a szőlőhegyek rendjével kapcsolatos jogszabályok a XVII. századra szőlőrendtartásokként, hegytörvényekként rögzültek. Az eltérő normákhoz, rendtartásokhoz a szőlőművelés eltérő szervezeti keretei kapcsolódtak, amelyeket a Nyugat-Dunántúlon hegyközségnek neveztek. Itt kell megjegyezni, hogy korunk szakirodalmában a hegyközség kifejezést kettős értelemben használja: többségük a fogalmat az egy vagy több község határának összefüggő területén a szőlőbirtokosokat összefogó, a hegytörvény által kialakított, autonóm szervezatként, önkormányzatként értelmezi, amely választott elöljáróságú és tagjainak érdekvédelmét is ellátja. Vajkai Aurél ugyanakkor a dunántúli szőlőhegyeken kialakult szórványtelepüléseket (pl. Cserszegtomaj, Badacsonytomaj) nevezte hegyközségnek.

Az egyes hegyközségek életének szabályozása a Dunántúlon eltérően alakult. A szabályozás kereteit az ún. hegytörvény képezte, amely azon kötelező érvényű normák összességét jelentette, amelyek a falusi és városi szőlőbirtokosok és – művelők szőlőhegyvel kapcsolatos érdekeit, jogait és kötelességeit rögzítették. Szűkebb értelemben a hegyközségi intézmény működésének alapjául szolgáló szabályok foglalta volt, amelyekben a birtok- és közjogi tényezők körét a helyi szokásjog szintjén, a hagyomány erejével érvényesítették a XIV. század óta (ekkor még „hegyjogi szabályok” néven készültek), mivel a földesúr és a falusi közigazgatás közvetlenül

általában nem szólt bele a szőlőhegy rendjébe. A „hegytörvénynek” több formája létezett: hegyközségi articulusok ott születtek, ahol hegyvámos szőlők formájában a paraszti birtoklás túlsúlyban maradt; ahol a részben taksás-dézmás paraszti szőlő mellett az allodiális kezelésben levő szőlő dominált, ott a földesúr által hatályba léptetett földesúri rendtartást használták, míg a városok, melyek autonómiával rendelkeztek, hegytörvényekkel, illetve városi statútumokkal szabályozták a bortermelességet. A „hegytörvények” közül egyesek egész tájegységekre kiterjedő érvényűek voltak, míg mások csak egy adott termőhelyen, vagy adott termőhelyen belül is csak annak egy részén voltak érvényesek. A szőlőtermelést szabályozó jogszabályok közül országos szinten a legkorábban a földesúri rendtartások és a városi statútumok alakultak ki. A Somlón is kezdetben földesúri rendtartásokat használtak, amelyet a szőlőföld feudális ura (Zichyek, Erdődyek, egyházi birtokosok) bocsátott ki. Benne mindazokat a kérdéseket szabályozták, amelyek – később - a hegyközségek articulusaiban szerepeltek. A földesúri rendtartás által szabályozott közösség ugyanakkor nem rendelkezett önkormányzati szervezettel. Tisztviselőkként a Somlón rendszerint földesúri alkalmazottak, vagy a földesúr alá tartozó község bírása által felügyelt személyek dolgoztak mint hegybíró(k) vagy hegymester(ek), akik így nem a szőlősgazdák által választott, közösséget képviselő elöljárók voltak. Az önkormányzattal rendelkező mezőváros esetében a hegybírók vagy hegymesterek kinevezése a városi tanács feladata volt, és a városi elöljárók szabadon alkothatták meg a szőlőhegyekkel kapcsolatos statútumaikat. (Ezek a rendelkezések korábban a város életét szabályozó statútumok összességébe tartoztak,

az első, külön pontokba szedett városi szőlőhegyi statútumot csak 1641-ben készítették el Mádon.)

A legkésőbb - a XVIII. század folyamán - a hegyközségi törvények vagy articulusok terjedtek el a szőlőbirtokosok bizonyos autonómiával rendelkező közösségeiben. Ilyenek voltak azok a szabályzatok, amelyekben rögzítik, hogy az illető hegyen birtokos gazdák összessége közösséget képez, illetve a gazdák e közösségnek kötelezően tagjai. E törvények közös jellemzője, hogy tartalmuk értelmében a közösség évente (újra) választja saját vezető testületét, amelyben a hegybíró vagy hegymester vezetésével esküdtek vállalnak szerepet. A testületnek évi meghatározott számú gyűlést kellett tartani, ahol a szőlőkkel kapcsolatos minden kérdésben állást foglaltak. A hegyközségi articulusok így akár e testületek működési alapszabályainak is tekinthetők, amelyet a szőlősgazdák állapítottak meg és a földesúr hagyott jóvá. A később általánossá vált hegyközségi rendszer azonban hosszú kialakulási folyamat eredménye volt. Mivel a hegyen a szőlők szabad forgalma miatt szinte bárki, bármely falu határában szerezhetett szőlőbirtokot, a birtokosok nagy részére nem vonatkozhatott volna a faluközösség és bírójának döntése. (Korlátozást csupán az jelentett, hogy a földesúrnak jóvá kellett hagynia az új birtokos személyét, illetve a birtok elidegenítésével meg kellett várni a gazdasági év végét.) Szükség volt tehát egy olyan intézményre, amely mind a szőlőbirtokos, mind a szőlőterület ügyeiben illetékességgel rendelkezett - és ez a birtokosok területi közössége, a *hegyközség* volt. E közösségben minden birtokos tagsága kötelező volt, és a maguk közül választott ügyintéző testület működése nem függött sem a helyi, sem a feudális úri hatóságoktól.

Maga a „hegyközség” kifejezés hosszú ideig mégsem fordult elő a szabály-

zatokban. A XIX. századig a közösséget rendszerint a „hegység, helység, hegybéli helység” megnevezéssel illették - egészen az 1894. évi XII. tv., a hegyközségi törvény meghozataláig. Legkorábban, a XIV. századtól, a „helység” szó nyert jogi értelmet: elsődleges jelentése „locus competens” volt, azaz jelentette egy hely illetékességét, döntési jogosultságát, illetve magát a döntések hozatalára kijelölt helyet. A hegyközség (tulajdonképpen hegybéli helység) feudalizmuskori típusa a XVI. században alakult ki, mivel a legkorábbi - a XVII. századból fennmaradt - írott articulusok mindegyike utal arra, hogy a „helység” már korábban is létezett, csupán a szabályok újrafogalmazása történt. Ugyanakkor XIV. századi oklevelek tanúskodnak arról, hogy már ekkorra kialakultak a szőlők birtoklásával kapcsolatos szabályok, a „helység”, és választott vezetői (a hegybíró és az esküdtek tanácsa). Annak oka pedig, hogy írott hegytörvények csupán a XVII. századtól maradtak ránk, valószínűleg az, hogy az írásbeliség a városokban nagyobb mértékben és gyorsabban terjedt el, mint a falvakban és a földesúri birtokokon; illetve az, hogy a *második jobbágyság* XVI. századi kialakulásáig nem is volt feltétlenül szükség a hegytörvények írásba foglalására. Számos kutató (Égető M., Csoma Zs.) úgy véli, hogy a hegytörvény a földesúri hatalom megerősödése miatt kötött írásos „kompromisszumnak” tekinthető, amelyet a hegy feudális ura és a szőlőbirtokosok kötöttek, hasonlóan az ekkor kialakult falutörvényekhez. A „kompromisszum” sikerességét pedig az bizonyította, hogy a szőlőhegyek bár formálisan betagozódtak egy-egy falu határába, de függetlenek maradtak a falusi igazgatástól, és esetleges lakosaik közösségét is külön kezelte a terület földesura.

Börtönlátogatás Márianosztrán

Írta: Korpos Szabolcs

Szeretem a tudományos alapú kirándulásokot. Összejön egy kisebb-nagyobb társaság, akik talán addig még nem, s egy nap erejéig élvezik egymás társaságát, pusztán amiatt, hogy találkozik az érdeklődési területük. A hangulat már az utazás során kialakul, találkozások, új arcok, beszélgetések, véleménycserék....

A Magyar Jogtörténeti Tudományos Diákkör nagy hagyományokkal rendelkezik az ilyen kirándulások megszervezése terén, melyekről mindig elégedetten, s azzal a gondolattal térek haza, hogy a legközelebbi alkalmat sem hagyom majd ki. A mostani úti cél Márianosztra volt. A Márianosztrai Fegyház és Börtön. Március 9-én reggel 9 órára egy kb. 40 fős csoport gyülekezett, Völgyesi Levente tanár úr vezetésével, a Nyugati Pályaudvar bejáratánál. „Még sohasem jártam börtönben” – az izgatott arcok többségére ez a gondolat volt írva. Az eredetileg 20 helyre akkora érdeklődés volt, hogy e nyomásra a TDK megduplázta a létszámkeretet, amely még így is igen hamar betelt. Többségük elsős ifjú volt, de néhány elsőbűves ismerős is megjelent, valamint a demonstrátorok.

Kellemes tavaszi nap volt. A közelgő tavasz, a nap ereje már érződött; de még a tél is képviseltette magát néhány nagyobb hófolttal a hegytetőkön. Szóval igazi kirándulóidő. A vonatút még a későnkelők ébredésével, beszélgetésekkel, ismerkedésekkel telt, mások reggeliztek, vagy nézték a télen is gyönyörű Duna-kanyar vidékét, netán még szundítottak egy órácskát. Szobnál leszálltunk, ahol már várt minket a Fegyház rabomobilja, mondhatni a program legnagyobb „attrakciója”. Szobtól Nosztraig kényelmi szempontból nem mondhatnám, hogy kellemesen telt az

út, de hangulati részéről annál inkább: érvényesült a „sok jó ember” - élethelyzet, s legalább végre elmondhatjuk, hogy utaztunk ilyen járgánnyal is.

Márianosztra. Hegyes-dombos vidéken, a Börzsöny alján, a Duna-kanyartól északra megbúvó kis falucska, mely jelentős vallási központja volt a pálos szerzetesrendnek. A település már Árpád-korban létezett, a pálosok Szent István idején érkeztek erre a vidékre, s már a 12-13. századtól kezdve folyamatosan foglalkoztak itt bűnelkövetőkkel. Később e hely lett Magyarország egyik legrégebbi börtönének a szállásadója.

Az ellenőrzési procedúrán túlesve, a börtön kápolnájában, a számunkra kijelölt tiszt foglalta röviden össze a börtön jelenlegi és múltbeli állapotát, valamint a magyar büntető-eljárási alapokat. Maga az épület eléggé régi, és kicsi, azaz szűk: jelenleg 520 helyre 860 fő jut, ez 165 %-s túltelítettség, ami jóval meghaladja az egész országra, általánosan jellemző 150%-ot. A közhiedelemmel ellentétben ez már régen nem női börtön, hanem vegyes: jogerős és nem jogerős fogvatartottak találhatóak itt, főleg az ország északi és keleti részeiről. Az őrzésüket főleg hivatásos katonák végzik. Szökésekből van egy pár évente, öngyilkossági kísérlet szinte mindennapos, ez szinte minden börtönben így van. Vannak általános iskolai, és szakmunkás képzések, valamint nyelv- és számítástechnikai tanfolyamok is. Főleg a seprűkészítés a fő foglalkozásuk, de sajnos kevés embert tud a börtön foglalkoztatni. Természetesen az épület karbantartását a rabok végzik, ki-ki a saját mestersége szerint.

Rövid ismertető után kérdések sokaságát zúdítottuk a tiszt úrra, majd a fogvatartottak lelki gondozását végző Hesz Attila atya tartott egy kisebb beszámolót, ki számomra nagy meglepetés volt első látásra, hiszen nagyon fiatal még, s kicsit idősebbre számítottam. Alacsony, vékony, csendes ember. „Nem való ide”- gondoltam. Az atya mesélt a mindennapokról, a feladatairól (gyónás, mise, stb.). „Vannak, akik komolyan veszik”- mondta – „De nem jellemző.” Realista megnyilatkozás, legalább tisztában van az adott helyzettel, s ebből próbálja meg kihozni a maximumot. Mindenesetre eléggé jelentős erőpróba lehet ez, az ő életében. Nem irigylem.

Ezután körbevezetett minket az atya a börtönmúzeumban, majd ő volt az, aki kikísért minket, s jelen volt a kiléptetési ellenőrzéskor is, búcsúzásunkkor. Sajnos egyetlen rabbal sem találkoztunk, még a szemfülesek is csak a távolban pillanthatnak meg egy-egy alakot. Ez a látogatásunk előtt életbe léptetett szigorított biztonsági intézkedéseknek volt köszönhető: késelés történt pár nappal azelőtt...

A visszaúton folytatódtak a félbeszakadt beszélgetések, kiegészülve a friss élményekkel, látottakkal, hallottakkal. S páran már bemerészkedtünk a rabomobil kétfős, „magánzárkájába” is. Reméljük, s a minket körbevezető tiszt is őszínén kívánja, hogy: „csak egy másik kirándulás során érünk egyszer még vissza, s nem bentlakóként.” Úgy legyen.

A sikertelen visszavágás

Írta: Lenkovics Judit

1920. június 4-én a versailles-i Trianon kastélyban aláírásra került az első világháborút lezáró magyar békeszerződés. Magyarország számára ezzel jogilag is véget ért a háborús állapot, mely más államoktól eltérően nem 1918 őszéig, hanem majd hat esztendeig, 1920 márciusáig tartott, amikor a románok végre kivonultak a Tiszántúlról. A trianoni béke értelmében a Magyar Királyság területe (Horvátország nélkül) 282000 km²-ről 93000 km²-re csökkent. Lakóinak száma 18,2 millióról 7,6 millióra apadt.

Az igazságtalan béke elleni tiltakozás többféleképpen jelentkezett, amelyet az Országos Propaganda Bizottság szervezett meg. Így készülhettek tiltakozó plakátok (Nem! Nem! Soha! felirattal) és transzparenszek. A táblákat az elcsatolt városok neveivel a Szabadság-téren állították fel, amely a tiltakozás állandó helyszíne volt. Az OPB irredenta lapjaival érte el a legnagyobb sikert, mivel azokat az ország minden szegletébe el tudta juttatni, s így tenni nevetségessé a Magyarország kárára gyarapodókat. A képeslapok a revízió iránti óhajt kívánták felkelteni és ébren tartani. A lapok hátulján „Ezzel büszkélkedjete!” kijelentés szerepelt. A revansnak sajátos módját választották egyes katonatisztek és politikusok, akik 1922-től négy éven át kísérleteztek a francia frank hamisításával. Eredetileg Ludendorff és a köréje csoportosult német szélsőségesek akarták elárasztani hamis ezerfrankosokkal Franciaországot, de a weimari köztársaság körülményei közt nem tudták megvalósítani tervüket. Az ötletet átadták magyar elvbárátaiknak, akik Windischgrätz Lajos herceggel az élen örömmel fogadták. A résztvevők különböző célokat jelöltek meg: a Felvidék felszabadítását; a csehszlovák választások befolyásolását; Trianon revízió-

óját; új kormány felállítását; a Habsburg-ház restaurációját etc.

A magyarországi frankhamisítás az állami pénzhamisítások csoportjába tartozik, s meglepő, de a pénzhamisítások kisebb százalékát követték el anyagi érdekből magánemberek. A nagyobb százalék politikai indíttatású, és állami támogatással hajtják végre. Már a Római Birodalomban is végeztek ilyen típusú hamisításokat, például Pannónia provinciában is. Az angolok a francia forradalom assignatáit, majd a kialakulóban lévő Amerikai Egyesült Államok valutáját hamisították. Napóleon Bécs ostromakor megszerezte az osztrák bankjegyek nyomólemezeit, és azokkal nyomtatott Párizsban utánzatokat szükséglet szerinti mennyiségben. A magyarok pedig 1920-ban a fiatal csehszlovák állam pénzét, a szokolt hamisították. Az 1920-as évek elejétől egész Európában gyakori volt a valutahamisítás a pénzügyi labilitás miatt, a legnagyobb volumenű a magyarországi frankhamisítás volt, s éppen a Budapesten gyártott másolatok irányították rá a figyelmet a többi hamisításra. Egy nemzetközi szervezetet is létrehoztak a védekezésre, s ezen belül minden állam egy nemzeti hatóságot is. Így alakult meg például Nagy-Britanniában 1928-ban a Scotland Yard.

1922 és 1925 között, két szakaszban 30-35 ezer hamis francia ezerfrankos készült a Pénzügyminisztériumhoz tartozó, de a Honvédelmi Minisztérium felügyelete alatt álló, és Teleki Pál vezette Állami Térképészeti Intézet alagsorában. Gerő László őrnagy, a hamisítás technikai vezetője jó kapcsolatot tartott fenn német intézetekkel és gyárakkal. A különleges minőségű papírt, amelyben olyan rostok voltak, amelyet csak francia gyarmatokról lehetett beszerezni, Kölnben vásárolta, sőt az akció

résztevőit Zadavec István tábori püspök eskette meg titoktartásra. Az első, gyengén sikerült próbanyomat 1924 karácsonyára készült el. Az eredeti bankjegyekről négy-szeres nagyításban fényképeket készítettek. A színek miatt bizonyos részleteket külön kellett fotózni, a retusálás tizenöt hétig tartott, majd nyolc klisé készítették cinkográfiai (fotómechanikai sokszorosító eljárás) úton. A teljes mennyiség 1925 szeptemberére készült el. Egy francia banktisztviselő segítségével sikerült olyan borítékhoz is hozzájutni, amelyet a francia jegybank kizárólag belső levelezésben használt, és ezt is sokszorosították a Térképészeti Intézetben. A hamisítványok terjesztői ilyen borítékokkal akarták igazolni, hogy a beváltandó bankjegyek hiteles helyről származtak. A nyomtatáshoz szükséges gépeket Bécsből és Németországból rendelték. A szállítók nem vizsgálták a megrendelés jogosságát, hiszen garanciát jelentett számukra, hogy a megrendelő intézet mögött a Pénzügyminisztérium áll. A gépek nem szerepeltek az intézet leltárában, és hivatalosan sohasem vették át őket. A hamisítványok elkészülte után a gépeket összetörték, és a fémeket budapesti fémkereskedőknek adták el. Teleki Pál feljegyzései szerint az adott körülmények között a mennyiség dupláját lehetett volna előállítani, s a költségek levonása után megmaradó 60.000.000 frank nem lett volna elég a frank értékének megingatására.

1925 decemberében Jankovics Arisztid nyugalmazott vezérkari ezredes Hágában lebukott, amikor megpróbált hamis ezerfrankost beváltani. A holland bíróság Jankovicsot három, míg társait két-két évig terjedő szabadságvesztésre ítélte. A hollandok értesítették a francia hatóságokat, mire Párizs rendőrfőnöke Budapestre utazott. A terjesztőket sikerült felderíteni, így végül sem Magyarországon, sem külföldön nem sikerült egyetlen hamis bankjegyet sem értékesíteni. A lebukás a hamisítók tájékozatlanságának oka, mivel nem ismerték a francia bankjegyeket jellemzőit. Bár különös figyelmet fordítottak

arra, hogy a bankjegyek használtnak tűnjenek (gyúrték, taposták őket), mégis figyelmen kívül hagyták, hogy Franciaországban a magasabb címletű bankjegyekből már két darabot is erre rendszeresített tükre szúrnak fel. A használt frankokon pedig több tűszúrásnak kell lennie, a hamisítványokról viszont hiányzott a tűnyom.

A nagyszabású büntetőper 1926 elején, a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéken tartották huszonnégy vádlottal és húsz védővel. Védőbeszédében Gerő László így fogalmazott: „Amikor mi a térképészeti intézetnek naiv, hiszékeny és a törvényekben járatlan embereivel, szakmunkásaival az ezerfrankosokat négy-szeresére nagyítottuk, arra gondoltunk, milyen jó volna ennek az országnak a területét is négy-szeresére nagyítani. És amikor a papírt merítettük ki abból a vízből, akkor szemünk előtt megjelentek a gyönyörű Kárpátok vizei és folyói.” A hazafiságra való hivatkozás nem volt elég ok a felmentésre, így az akkori törvények értelmében a pénzhamisítás büntetést öt-tíz évig terjedő börtön- és pénzbüntetéssel sújtották. Windischgrätzet négy, Nádasy Imre országos rendőrfőkapitányt három és fél év, a többi vádlottat hat hónaptól két évig terjedő szabadságvesztésre, valamint pénzbüntetésre ítélték 1926 őszén. 1928 elején valamennyien kormányzói kegyelemben részesültek.

A francia hatóságok a nyomozásnál, illetve az ügyészségi szakaszban is jelen voltak, a Banque de France képviselői nyomoztak Budapesten, kérdést vetett fel a franciák hatásköre, hogy milyen mértékben avatkozhatnak be a magyar belügyekbe. A magyar fél a szuverenitását hangsúlyozta, a franciák pedig újabb követelésekkel léptek elő. A per végén a francia jegybank jelképes, egy frank kártérítést igényelt, emellett a nyomozási költségeket Magyarország fedezte. A bíróság az egy frankon kívül a Banque de France-nak ítélte a több ezer hamisítványt is, valamint a nyomtatáshoz feltétlenül szükséges kli-

séket. A hamisítványok sorsa az átvételtől ismeretlen, kivéve két példányét, amely jelenleg is a francia jegybank tulajdonát képezi. Az ügy különlegességét jelenti még, hogy Bethlen István miniszterelnök, Nádasy Imre országos rendőrfőkapitány, továbbá a volt miniszterelnök és földrajztudós Teleki Pál, valamint a kormány többi tagja, például Rakovszky Iván belügyminiszter is részt vett a hamisításban, vagy legalább is tudott róla. Az ellenzék követelésére parlamenti vizsgálóbizottság is létrejött, amely megállapította, hogy a miniszterelnököt és kormányát nem terheli felelősség. A botrány tehát olyan horderejűnek látszott, hogy a baloldali ellenzék a legitimistákkal összefogva elérkezettnek látta az időt Bethlen megbuktatására. Franciaország és Csehszlovákia élesen támadta a magyar vezetést, míg Nagy-Britannia jelentéktelennek minősítette a történeteket, és 1926 nyarán elérte a Népszövetségben, hogy Magyarország addigi szigorú pénzügyi ellenőrzését feloldják.

Az ellenzék minden kompromittáló részletet fel akart tární, álhírek is megjelentek, melyeket néhány nap múltán cáfoltak. Az egyik napilap állítása szerint a hamis bankókat a Magyar Nemzeti Bank gépein készítették, de mivel ez nem volt igaz, így sajtóhelyreigazítási pert indított a pénzügyintézet. Az ellenzéki Világban megjelent cikk viszont jó ürügyül szolgált a lap betiltására. A hasonlóan ellenzéki Népszá-

vában rendszeresen jelentek meg anonim versek a franküggyel kapcsolatban:

„Hova nem ért el még soha nevünk,
A magyar hírneve,
Az a zug most a hamis frankjaink
Hírével van tele.
Ott emlegetnek bennünket, ahol
Nem gondoltuk soha:
Hogy tiszta buzát 's hamis pénzt terem
Ma Árpádnak hona.”

Kultúra-rovat:

Örökéletű mese: A Szépség és a Szörnyeteg Szerelem... Valós emberi értékek... Látni és láttatni mindazt, ami a felszín alatt rejlik...

Írta: Beke-Martos Judit

Könyveket olvasunk, filmeket nézünk, amelyek rövidebb – hosszabb időre messze, távoli, mesés tájra röpítenek minket, ahol minden lehetséges, ahol álmok valóra válnak, ahol a jó elnyeri jutalmát, a rossz pedig büntetését, a hölgyek fiatalok, szépek és az urak kizárólag fehér lovon közlekednek. Vannak persze másfajta mesék is, ahol sok gonosz teremtménnyel kell a főhősnek megküzdeni a boldogságáért és így tovább. Egy azonban minden mesében közös: van valami tanulsága. Ez a tanulság azonban minden olvasónak vagy nézőnek mást és mást jelent.

A Szépség és a Szörnyeteg története aróppant egyszerűen összefoglalható: Az ifjú herceg egy viharos napon elkerget egy vénasszonyt, aki ezért megátkozta: rút szörnyeteggé változtatja. A herceg külseje vonzó volt, de a szíve rideg és könyörtelen. Az átok azzal sújtja, hogy külseje válik olyanná, amilyen a szíve volt, míg lelkében szinte láthatatlanul rejtőznek az értékek. Így kell megtanulnia, hogy mit jelent a szeretet. Az átkot csak úgy törheti meg, ha beleszeret valakibe, aki őt viszonszereti. Ha azonban ez nem sikerül mielőtt a vénasszonytól kapott rózsaszirma lehull, örökké szörnyeteg marad. A véletlen műve, hogy a Szépség a kastélyába téved, hogy apja helyett örökös rabságot vállaljon, így lassan megszeretik egymást, míg nem megtörik az átok.

Ez a történet szép, vidám mese egy kisgyerek számára, de vajon felnőttként is „csak ezt” látjuk-e benne, vagy talán mélyebb értelmet tulajdonítunk a részleteknek?

A történet eredete:

Már az őskorban összegyűlt a törzs a tűz körül, és a nagy öregek meséltek a fiataloknak. Ezek a történetek célzatosak voltak, tanítani akarták a következő generációt az értékekre, a fontos dolgokra, a szellemiségre. A mitológiai történetek ehhez hasonlóan nagy egyéniségekről, korszakalkotó tettekről szóltak és tanítani akartak, ugyanúgy, ahogy a Biblia példázatai mind a mai napig tanulságos történeteket tartalmaznak megkönnyítendő az eligazodást a világban. Nem újdonság tehát, hogy egy látszólag egyszerű történet többet rejt magában. Ilyen a Szépség és a Szörnyeteg is.

A történetet először Gianfrancesco Straparola gyűjtötte össze a *Le piacevoli notti (Kellemes éjszakák)* című meséskötetében 1550-53 körül. Francia változata baszk népmeséből ered, amelyet Charles Perrault saját mesegyűjteményében, a *Contes de ma mère l'oye*-ban (*Lúdanyó meséi*) 1697-ben adott ki. Madame Gabrielle-Suzanne Barbot de Gallon de Villeneuve 1740-ben a *La jeune américaine, et les contes marins (A fiatal amerikai és a tenger meséi)* című kötetében jelent meg először a ma ismert történet, azonban még sok részlet eltért. Madame Jeanne-Marie Le Prince de Beaumont, egy francia arisztokrata Angliába vándorolt, és ott 1756-ban kiadta az előbb említett történet rövidített változatát a *Magasin des enfants (Gyermekmesék)* című műben. Még ebben az évben Genlis grófnő színjátékot írt a történetből. A XIX. században a mesék ismét reneszánszukat éltek, így ugyanezt az alaptörténetet dol-

gozta fel Charles Lamb egyik versében, illetve J.R. Planchée színdarabját 1811. április 12-én mutatták be a Covent Garden Színházban. Eleanor Vera Boyle illusztrációkkal gazdagított novellája 1875-ben látott napvilágot, hasonló témában. A XX. század már kategorizálni és rendszerezni kívánta a meséket is, így a népművészek gyűjteményében 179 különböző kultúrából származó hasonló morállal rendelkező mese szerepel.

A film:

Szinte egyértelműnek tűnik, hogy a Disney stúdió lecsapott a történetre és 1992-ben be is mutatták minden idők leg-sikeresebb rajzfilmjét, amely 140 millió dollár összbevételt hozott a készítőknél. A film munkálatai három és fél évet vettek igénybe, és közel 600 rajzoló, tervező és technikus dolgozott ezidő alatt a tökéletes megvalósításon. A szövegkönyv írója, Howard Ashman állt elő azzal az ötlettel, hogy az elvarázsolt tárgyakat változtassák egyedi személyiséggel rendelkező, élő figurákká, így született meg Perc úr, Lángőr, Teamama és még sok más csodás szereplő. Gary Trousdale és Kirk Wise rendezők remekművét négy kategóriában jelölték Oscar-díjra, köztük a Legjobb Film kategóriában, ahol azelőtt rajzfilm még soha nem kapott jelölést. Végül két szoborral térhetett haza: Legjobb Filmzene és Legjobb Betétdal. Ezek mellett a zenei világ legrangosabb kitüntetését is elnyerte, különböző kategóriákban öt Grammy-díjjal dicsekedhet.

A musical:

Disney látta, hogy több lehetőség rejlik még ebben a történetben, így két évvel a film után, 1994-ben bemutatták a színpadi változatot, a film zenéjével és hihetetlen kosztümökkel a Broadwayen, ahol a mai napig megtekinthető, és ezzel a legrégebben futó musicalek közé tartozik Amerikában. 2005. március 18-án került bemutatásra a Budapest Operettszínházban

a Szépség és a Szörnyeteg. A Disneyvel kötött exkluzív szerződés értelmében álmódhatta színpadra a produkciót a rendező, Böhm György, aki szédületes kreativitással vetette be az Operett színház fejlett színpadtechnikáját, hogy a lehető legtöbb speciális effektus, lézerefény és térhatás segítse megteremteni a varázslatos mesebivalmat.

A mikor a néma csöndben felgördül a függöny, megjelenik előttünk egy csodálatos világ, ahol élnek és vidáman énekelnek a tárgyak, ahol két furcsának ítélt, a közösségből kizárított szív egymásra talál és valamivel több, mint két és fél órán keresztül megszűnik számunkra a valós világ. A színpadkép elkápráztat, a jelmezek csodálatosak, a koreográfiák elragadóak, a zene gyönyörű. A produkció összességében fantasztikus, Broadwayre illő show. Mindkét szereposztás nagyon szerencsés. Szabó P. Szilveszter (Homonnay Zsolt) meggyőző mint Szörny: a mozgása, a morgása egyszerre ijesztő, hihető és szánalomra méltó. Kékkovács Mara (Szinétár Dóra) maga a megtestesült ártatlanság, a jó kislány, aki a mesék világába vágyik, fél és remél. Hosszú idő után ismét színpadon Csonka András (a másik szereposztásban Bereczki Zoltán), aki zseniálisan alakítja a fejből és kezeiből lángcsóvákat előcsaló Lángórt. A darab fordítása kitűnő, a szövegek szellemesek, kifejezik az eredeti értelmet. Ezt a produkciót is meg lehet úgy nézni, ahogy egy könyvet olvasunk, vagy egy filmet nézünk, hogy amikor vége a történetnek, becsukjuk a könyvet vagy kikapcsoljuk a tévét. Mégis, amikor a szemünk előtt életre kel és lejátszódik a varázs, olyankor mégis újra elgondolkodunk, hogy mire valók a mesék, és főként, hogy hiszünk-e bennük?...

A Magyar Jogtörténeti TDK hírei

Márciusban úgy gondoltuk, hogy a hónap első TDK ülését, amely a márianosztrai fegyház és börtönben lett megtartva, ellensúlyozni kell a magánjoggal. Ezért március 16-án Bódiné Beliznai Kinga mesélt nekünk a házassági jog rejtelmeiről. Az előadás azért is érdekes volt, mert nemcsak a házassági jog több száz éves történetével ismerkedhettünk meg, hanem mert a mai időszakunkra is vonhatunk le konzekvenciákat a múltbéli gondolatokból. A dualizmus idején hasonló jellegű problémák merültek fel, mint manapság, például hogy egyre kevesebb a házasságok száma, egyre több az érdekházasság. Fokozottabban előtérbe kerültek a vagyoni kérdések a házasságokban, ez elvezetett a házassági szerződések elterjedéséhez. Amely azonban egy örök érvényű megállapítás lehet, azt még 1848 előtt írták le, mely szerint a házasság elsősorban szeretet, tisztelet és tisztesség kell legyen.

Következő ülésünkön, március 30-án Kun Tibor és Horváth Attila voltak meghívott előadóink, akik a jogtörténet talán a hallgatóság számára kevésbé ismert területéről, a kereskedelmi jogról beszéltek. A magyar jogtörténetben a kereskedelmi jog szabályozása már a 16. század végén megkezdődött, és vetekedett színvonalában a fejlettebbnek mondott nyugat-európai országokkal. A reformkor a kereskedelmi jogban hamarabb bekövetkezett,

mint a politikában, az 1790-1791-es évekre már megkezdődtek a kereskedelmi törvény szövegezési munkálatai. A magyar szabályozás alapvetően igyekezett viszonylag nagy szabadságot biztosítani.

A jogtörténetben már korábban is felmerült a kereskedelmi jog különállásának problémája, amely a mai polgári jognak is meglehetősen aktuális kérdése, különösen az új Ptk-ra tekintettel. Kell-e külön szabályozni a kereskedelmi jogot és a polgári jogot, vagy sem? A mai napig nem látszik eldöntöttnek a kérdés. Az elméleti fejtegetések mellett megcsodálhatunk rengeteg 19. századi részvényt (ld. Mátray Kálmán: 100 történelmi értékpapír). Azt hiszem, senki nem bánta, hogy egy kicsit elkalandoztunk a büntetőjog területéről.

Következő TDK ülésünkön a sajtószabadság lesz terítéken Révész T. Mihály közreműködésével, majd visszatérünk egy kicsit a büntetés-végrehajtás területére. Tekintettel a márianosztrai kirándulás népszerűségére, április 13-án látogatást szervezünk a Kozma utcai fegyház és börtönbe.

IMPRESSZUM

Szerkesztette: Mohácsi Barbara

Címlapterv: Balogh Boglárka

Tördelés és korrektúra: Magyariné Horváth Ágnes, Mohácsi Barbara

Munkatársak: Beke-Martos Judit, Kiss Bernadett, Lenkovics Judit,

Bathó Gábor, Korpos Szabolcs, Pafféri Zoltán

